

TALOUSARVIO 2023 LAADINTAOHJE

Sisällys

Taloussuunnitelmakehys ja talousarvion laadintaohjeet	2
Yleiset talousnäkymät ja arviot tulevasta kehityksestä	2
Verotulot ja valtionosuudet	3
Laadintaohjeet	4
Käyttötalous	4
Toimintatuotot sekä maksujen ja taksojen määrittäminen.....	4
Toimintakulut.....	4
Investoinnit	5
Sisäiset erät.....	5
Aikataulu	5

Taloussuunnitelmakehys ja talousarvion laadintaohjeet

Talousarvion rooli on tärkeä kunnan talouden ja toiminnan ohjauksen välineenä. Talousarvion laadintaohjeen on tarkoitus antaa konkreettisia ohjeita talousarvion valmistelua varten. Talousarvio-ossa- ja taloussuunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Talousarvioon otetaan valtuuston hyväksymät sitovat tavoitteet.

Kuntalain 14 § mukaan valtuusto vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta. Valtuuston tulee päättää kuntastrategiasta, talousarviosta ja taloussuunnitelmasta, omistajaohjauksen periaatteista, varallisuuden hoidon sekä rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteista.

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen taloussuunnitelmakaudella.

Talousarviossa- ja taloussuunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Tavoitteiden tulee olla joko sanoin tai numeroin mitattavissa olevia. Talousarvio ja taloussuunnitelma on laadittava siten, että kunnan strategia ja sen tavoitteet toteutuvat ja edellytykset tehtävien hoitamiseen turvataan sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

Valtuusto hyväksyy talousarviossa tulosalueille sitovat tehtäväkohtaiset toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat. Lisäksi hyväksytään kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Määräraha ja tuloarvio voidaan huomioida brutto- tai nettomääräisenä.

Talousarviosta päättäessään valtuusto määrittelee, mitkä ovat valtuuston sitovina hyväksymät toiminnan tavoitteet. Valtuusto antaa talousarvion noudattamista koskevat määräykset siitä, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat

Yleiset talousnäkymät ja arviot tulevasta kehityksestä

Tämänhetkiseen taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavat monet asiat ja epävarmuustekijät. Koronavirus on todennäköisesti olemassa edelleen 2023 ja sen aiheuttamien mahdollisten rajoitustoimenpiteiden seuraukset ovat kauaskantoisia. Talouden ennustaminen vaikeutui Venäjän aloitettua hyökkäyssodan 24.2.2022 Ukrainassa. Venäjän aloittaman hyökkäyssodan myötä asetetut taloudelliset pakotteet vastapakotteineen sekä voimakkaasti kiihtynyt inflaatio kasvattavat epävarmuustekijöitä ennustamisessa ja taloudessa. Sodan päättymisen ei ole näköpiirissä.

Ennen sodan alkua Suomen talous oli toipumassa koronapandemian aiheuttamasta notkahduksesta. Talousennusteiden lähtökohtana on tällä hetkellä se, että talouskasvu jatkuu, mutta aiemmin ennakoitua hitaammin. BKT:n arvioidaan kasvavan Suomessa 1,4 % v. 2022. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on nostanut energian, raaka-aineiden sekä ruuan hintoja hyvin nopeasti. Siitä seurannut kuluttajahintojen nousu leikkaa kotitalouksien ostovoimaa, kulutusta ja talouden kasvua selvästi. Ulkomaankauppa Venäjän kanssa hiipuu ja viennin kasvu hidastuu. Lisääntynyt epävarmuus siirtää investointeja tulevaisuuteen. BKT:n kasvu hidastuu 1,1 prosenttiin v. 2023 ja jatkaa maltillista 1,3 prosentin kasvua v. 2024.

Suomen inflaatio on heinäkuussa noussut 7,8 prosenttiin (Kuluttajahintaindeksi, Tilastokeskus). Kuluttajahintoja nosti vuoden takaiseen verrattuna eniten polttoaineiden, sähkön ja omakotitalon pe-

ruskorjausten kallistuminen. Kuluttajahintojen nousua vuoden takaisesta hillitsi eniten lasten päivähoitomaksujen, ei-korvattavien reseptilääkkeiden, laivalla tehtävien reittimatkojen, tutkimus- ja hoitomaksujen sekä asiakirjamaksujen halpeneminen.

Kuntatalouden kehitys

Vuoden 2023 alusta hyvinvointialueuudistus muuttaa koko kuntakenttää, sillä sote-uudistuksen seurauksena kuntien käyttötaloustuloista sekä käyttömenoista siirtyy pois noin puolet. Lopullisia siirtymiä joudutaan odottamaan pitkälle vuoteen 2023, ennen kuin vuoden 2022 tilinpäätöstiedot ovat käytävissä. Vuoden 2022 sote-kustannusten toteuma ratkaisee kuntien tulevan valtiosuuspohjan, koska mahdollinen puuttuva määräraha leikataan vuodesta 2024 alkaen kuntien valtiosuuksista

Kunnallisveroprosentin lopullinen leikkaus on 12,64 %. Lisäksi eduskunta on säätänyt, että kunnan vuoden 2023 veroprosentti on vuoden 2022 veroprosentti vähennettynä 12,64 %-yksiköllä. Vaikka sote-kustannukset ja ns. sote-sidonnaiset valtiosuudet lähtevät kuntien taloudesta vuonna 2023, menneet sote-kustannukset vaikuttavat kuntien valtiosuuksiin myös vuoden 2023 jälkeen.

Verotulot ja valtiosuudet

Juuan kunnan osalta verotulojen laskun vuodelle 2023 ennakoitaan olevan 54,8 % kunnallisveron osalta ja 33,9 % yhteisöveron osalta, joka kokonaisuudessaan tarkoittaa 47,0 % vähennystä verorahoi- tukseen. Verotulojen ennakoitaan edelleen vähenevän vuodelle 2024 3,0 % ja vuodelle 2025 edelleen vähenevän 0,5 %. Tämä on huomioitava taloussuunnitelmassa.

Taulukko: Juuan kunnan verotuloennuste 2021-2025, tuhatta euroa

TILIVUOSI	2021	2022**	2023**	2024**	2025**
Verolaji					
Kunnallisvero	11 423	11 409	5 159	5 063	4 963
<i>Muutos %</i>	4,2	-0,1	-54,8	-1,9	-2,0
Yhteisövero	2 818	2 259	1 492	1 348	1 406
<i>Muutos %</i>	45,8	-19,9	-33,9	-9,7	4,3
Kiinteistövero	1 209	1 220	1 244	1 244	1 244
<i>Muutos %</i>	7,0	0,9	1,9	0,0	0,0
VEROTULOKSI KIRJATTAVA	15 451	14 888	7 895	7 654	7 613
<i>Muutos %</i>	10,2	-3,6	-47,0	-3,0	-0,5

Juuan kunnan valtiosuudet vuonna 2022 ovat noin 22,1 milj. euroa. Ennakkotiedon perusteella vuoden 2023 valtiosuus olisi n. 3,7 milj. euroa.

Väestöennuste, Juuka

Väestöennuste laaditaan vuosittain ja siinä otetaan huomioon aikaisempi kehitys ja arvioidaan kehityksen suuntaa tuleville vuosille. Väestöennuste antaa kehitysnäkymän, jonka avulla toimialojen tulee mitoittaa palvelunsa ja niiden vaatimat kustannukset talousarviovuodelle, taloussuunnitelmavuosille sekä pidemmällekin aikavälille.

Vuoden 2023 talousarviota sekä taloussuunnitelmaa vuosille 2024–2025 laadittaessa tulee ottaa huomioon väestön alenevan määrän vaikutus eri palvelujen ja määrärahojen tarpeeseen.

Juuan kunnan väestöennuste 2021–2026 (Lähde Tilastokeskus väestöennuste)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
0-vuotiaat	21	20	20	19	18	18
1-6-vuotiaat	139	129	125	125	123	119
7-12-vuotiaat	172	172	158	152	150	143
13-16-vuotiaat	185	159	158	138	121	118
17-20-vuotiaat	119	136	127	125	124	111
21-30-vuotiaat	224	213	208	210	203	197
31-40-vuotiaat	339	331	320	298	291	292
41-50-vuotiaat	385	377	379	389	391	379
51-60-vuotiaat	725	670	629	578	532	501
61-70-vuotiaat	970	976	960	952	923	908
yli 71-vuotiaat	1157	1163	1171	1183	1210	1219
Yhteensä:	4436	4346	4255	4169	4086	4005

Laadintaohjeet

Käyttötalous

Talousarvion pohjana käytetään vuoden 2021 tilinpäätöksen lukuja. Tulot- ja menot on arvioitava mahdollisimman realistisesti verraten niitä kuluvaan sekä kahden edellisen vuoden toteutumiin sekä talousarvioihin. Toiminnassa tapahtuneet ja vuodelle 2023 tapahtuvat muutokset (esim. kouluverkko) on huomioitava mahdollisimman tarkoin verratessa eri vuosia.

Rakennus- ja purkuhankkeista tai muista kertaluonteisista asioista johtuvat määrärahat tulee ottaa huomioon vertailussa: jos vastaavaa toimintaa ei ole vuosina 2023–2025, niiden vaikutus tulee poistaa määrärahoista.

Talousarviovuoden 2023 ja suunnitelmavuosien 2024 ja 2025 budjetoinnissa on otettava huomioon palvelutarpeen kehitys ja ennakoitava tarvittavien määrärahojen määrä suhteessa kunnan väestömäärän alentumiseen ja ikärakenteen muutokseen.

Tulosalueiden on laadittava talousarvioesityksensä niin, että käyttötalouden muut kuin henkilöstömenot ovat enintään 2 % suuremmat kuin vuoden TP2021 menot oikaistuna edellä mainituin tavoin. Henkilöstömenoihin vuodelle 2023 varataan 3,1 % korotus KVTES korotusten perusteella.

Toimintatuotot sekä maksujen ja taksojen määrittäminen

Kunnan päätettävissä olevia maksuja ja taksoja on tarkistettava kustannustason muutosta vastaavasti. Vesihuoltolaitoksen taksojen päivittämisessä tulee lisäksi huomioida toiminnan kannattavuuden parantaminen.

Konserniyhtiöiden on tarkistettava maksujen ja taksojen tasoa kustannustason muutosta vastaavasti.

Toimintakulut

Palkat ja niiden sivukulut

Sopimuskausi on kaikissa kunta-alan sopimuksissa laadittu ajanjaksolle 5/2022–4/2025. Sopimuskaudella korkoa korolle laskien kumulatiivinen kustannusvaikutus on keskimäärin n. 8,79 %. Sopimus ei ole täysin kiinteä, vaan muiden alojen sopimukset voivat vaikuttaa korotuksiin. Mikäli muilla aloilla sovitaan kunta-alaa suuremmista korotuksista, se nostaa myös kunta-alan palkankorotuksia.

Vuoden 2023 yleiskorotus tulee voimaan 1.6.2023 (1,5 %), jonka lisäksi paikallinen järjestelyerä (0,40 %). Palkkaohjelman vaikutus on 1,2 % kustannuksia lisäävä.

Kokonaisuudessaan henkilöstömenojen ennakoitaan kasvavan vuonna 2023 noin 3,1 %, euroa prosenttia. Korotus lisätään keskitetysti vakinaisen henkilöstön palkkoihin. Taloussuunnitelmakaudelle vuosille 2024–2025 lisätään henkilöstömenoihin 1,9 % korotus molemmille vuosille.

Muut toimintakulut

Inflaation seurauksena joidenkin palveluiden ja tavaroiden hinnat ovat nousseet merkittävästi vuonna 2022. Jokaisen tulosalueen toimintamäärärahat tulee arvioida realistisesti, mutta niin tiukasti kuin mahdollista. Sellaisten välttämättömyystuotteiden ja -palveluiden (esim. energia, sähkö, polttoaineet, kuljetukset, elintarvikkeet), joiden hintatason muutos on ollut erityisen suuri, muutos tulee huomioida talousarviossa annettujen rajojen puitteissa ensisijaisena.

Investoinnit

Pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno ylittää 10 000 euroa kirjataan investointeihin.

Tehtävien investointien valinnassa käytettävä erityisen tarkkaa harkintaa. Tapahtunut kustannustason nousu on huomioitava investointien toteutuksessa mahdollisimman hyvin. Tämä korostuu, mikäli hankinnan suunnittelun ja varsinaisen hankintapäätöksen välillä on kulunut aikaa.

Kaikkien hankintojen kohdalla tulee arvioida mahdollisesti eteen tulevat hankehaudet.

Investointiohjelman toteuman parantamiseksi, talousarviovuodelle 2023 investointiosaan voidaan sisällyttää toteutusmäärärahat ainoastaan investoinneille, joiden osalta:

1. Tarveselvitys, hankesuunnitelma tms. on laadittu
2. Kustannusarvio on olemassa
3. Toteuttamiseen on sisäiset resurssit olemassa
4. Investoinnin toteutus on välttämätöntä tai muusta erityisestä syystä tarpeen
5. Investointi mahtuu investointiohjelmaan

Ensisijaisesti määrärahat osoitetaan vuoden 2022 talousarvion taloussuunnitelmassa vuodelle 2023 kirjatuille investoinneille jatkuvuuden turvaamiseksi. Tekniset palvelut vastaavat investointien koordinoinnista ja toimittaa kunnanhallitukselle yhteenvedon sekä kiinteistöjen ja irtaimen investoinneista.

Investoinneista tulee tehdä kirjallinen esitys teknisten palveluiden kiinteistö- ja aluepäällikkö Meri Heiskaselle, meri.heiskanen@juuka.fi.

Sisäiset erät

Sisäiset erät budjetoidaan taloustoimistosta annettavien ohjeiden perusteella. Sisäisten erien (esim. vuokrien) laskennassa suuruutta tulee tarkistaa kustannustason muutosta vastaavasti.

Aikataulu

- Laadintaohjeet kunnanhallituksessa 12.9.2022.
- Kunnanvaltuuston talousseminaari, 26.9 syyskuun valtuuston yhteydessä.
- Lautakuntien talousarvioesitysten käsittely ja päätökset viikoilla 43–44 (24.10.- 4.11.2022).
- Kunnanvaltuuston päätös veroprosentista 31.10.2022.
- Kunnanhallituksen varsinainen talousarviokäsittely 14. - 21.11.2022 –
- Kunnanvaltuuston talousarviokäsittely 28.11.2022.